

OSLO TINGRETT

OSLO TINGRETT	
DOK.NR.	68
SAK NR.	

DOM

Avsagt: 07.04.2006

Saksnr: 04-013056PRI-OTIR/05

Rettsens formann:
Tingrettsdommer Torjus Gard

Meddommere:
Rolf Solhaug
Elin Erdal Ljåstad

Saken gjelder: Krav om mortifikasjon, oppreisning og erstatning for ærekrenkende ytringer

Iranian Offshore Engineering and
Construction Company

Advokat Per Danielsen

mot

Trygve Hegnar
Hegnar Media AS

Advokat Kyrre Eggen
Advokat Kyrre Eggen

Det ble avsagt slik

d o m :

Saken gjelder krav om mortifikasjon og oppreisning for ærekrenkende ytringer i dagspressen.

Sakens bakgrunn

Den 8. oktober 2003 hadde VG et oppslag på første side i avisen med bilde av daværende NHO-president Ulltveit-Moe under overskriften "NHO-presidentens selskap sendte en million til iranske maktpersoner". Som kommentar til avisen skal han ha uttalt at dette "lukter vondt". Inne i avisen ble oppslaget omhandlet over tre sider med overskriften "Iran-avsløringen". Pengeoverføringene skal ha skjedd i begynnelsen av 1997.

I følge VG skal et utenlandsk selskap eid av Ulltveit-Moe, Umoe Schat Harding, heretter kalt Umoc, ha bygget og solgt ni livbåter fra verftet i England til det iranske oljeselskapet Iranien Offshore Engineering and Construction Company, heretter kalt IOEC. Båtene skal ha fått skader under frakten til Iran. Iranerne skal derfor ha nektet å utbetale restkjøpesummen på ca. USD 976 000. Forsøket på å løse problemet ved å tilby prisavslag på 10% førte ikke frem. Et konsulentfirma som bisto Umoe Schat Harding, foreslo å la halvparten av det tilbudte prisavslaget bli utbetalt til iranske kontakter for å blidgjøre dem. Konsulenten mente at man trengte USD 124 544 for å løse saken. Den 20. januar 1997 skal USD 15 000 ha blitt forhåndsbetalt til konsulentfirmaet som har opplyst at beløpet ble videresendt til Iran. Men avtalen som konsulentfirmaet hadde forhandlet frem, kunne ikke gjennomføres. Den 6. februar 1997 ble det inngått en ny avtale i London direkte mellom Umoe og IOECs representanter. I følge denne avtalen skulle USD 175 000 overføres til en konto som ble disponert av IOECs kontor i London mot at IOEC betalte ut den tilbakeholdte restkjøpesummen.

I det første oppslaget hadde VG intervjuet "korrupsjonsekspert" Jan Borgen i Transparency International om saken. Han skal ha sagt at dette ikke høstes bra ut. Neste dag skrev VG at sønnen til den iranske eks-president Rafsanjani, Mehdi Hashemi, ble involvert for å løse forretningskonflikten og at dette var samme mann som skal ha hjulpet Statoil tidligere med korrupsjonsmistanke til følge. VG skrev videre at forhandlingene mellom iranerne og Umoe var fullstendig fastlåst inntil Hashemi kom på banen.

Den påfølgende dag, 10. oktober, fortsatte VGs sin omtale av "Iran-avsløringen". Da ble Kapital-redaktør Trygve Hegnar, SV-leder Kristin Halvorsen og Frp-formann Carl I. Hagen intervjuet om saken. I følge VG skal Hegnar ha uttalt: "Jeg er sjokkert utfra det jeg har lest i VG. Det virker som de har smurt og bestukket for å få penger tilbake. For meg virker dette som reinspikka korrupsjon."

Trygve Hegnar omtalte saken for sin del på lederplass i Finansavisen den 13. oktober 2003. Der skrev han bl.a.: "Hvis ikke det å gjøre et prisavslag (rabatt) om til betaling til enkeltpersoner er smøring, så vet ikke vi, selv om noen kanskje vil forsøke seg med å si at det er konsulenthonorarer. Umoe-ledelsen med NHO-president Jens Ulltveit Moe i spissen, vil nå granske saken grundig etter VGs strålende avsløring, men det skal godt gjøres å komme unna at Umoc har bestukket og smurt høytstående iranere for å få sine penger. Dyden er borte."

Den 17. oktober 2003 ble saken igjen omtalt i Finansavisen. Det ble opplyst at konsulentfirmaet som skal ha hjulpet Umoe, het Daily Trade International (DTI) og var et stavangerselskap. Selskapets advokat hevdet at det var avtalen fra 6. februar 1997 som var grunnlaget for løsningen. Han skal selv ha vært til stede på møtet i London. Dagen etter skrev Trygve Hegnar en ny leder i Finansavisen der han kommenterte et utsagn fra Ulltveit-Moe om at det ikke går an å bruke VG som kilde når man uttaler seg om Umoes angivelige smøring av nøkkelpersoner i Iran og/eller i Irans oljeselskap IOEC. "Til det er å si at VGs dokumentasjon var grundig, bred og overbevisende. Av dokumenter som VG avslørte, fremkom tydelig at en rabatt Umoc Schat Hardin ville gi sin iranske kunde IOEC fordi en leverans av livbåter hadde feil, skulle deles opp i en rabattdel og et beløp som skulle gå til nøkkelpersoner i Iran som hadde makt og myndighet til å trykke på de rette knapper slik at IOEC gjorde opp sin gjeld til Umoc Schat Hardin. Det er smøring og korrupsjon." I følge artikkelen skal Ulltveit-Moe fått en bekreftelse fra IOEC om at de omtalte USD 175 000 gikk til selskapet og ikke til enkeltpersoner. Men Hegnar bemerket: "Det vi vet er at pengene fra Umoc Schat Hardin gikk til en privatkonto i London, men det finnes null dokumentasjon på at alt gikk til selskapet IOEC i Iran." Han tilføyet også: "Skulle det vise seg at smørepopplegget, slik det ble dokumentert (godt dokumentert) i VG, ikke ble gjennomført, så er det selvfølgelig gledelig og bra for Umoe, Jens Ulltveit-Moe, NHO og Norge. Foreløpig vet vi ikke annet enn en verdiløs fax fra IOEC som støtter Ulltveit-Moes fremstilling."

På bakgrunn av omtalen i media fikk Umoe nedsatt et utvalg til å granske saken. Den 19. november 2003 ble utvalgets rapport omtalt i Finansavisen. Utvalget skal ha ment at den omstridte avtalen fra 1997 med IOEC dreier seg om en normal kjøpstvist om størrelsen på et prisavslag. Advokat Jan-Fredrik Wilhelmsen som ledet utvalget, skal ha sagt at dokumenterte opplysninger fra IOEC fjerner all tvil rundt innbetalingen. De har kunnet konstatere at beløpet det er fokusert på er et rent prisavslag. "Beløpet er gått inn på en selskapskonto. Det er en konto som ofte har vært i bruk i IOEC-sammenheng."

IOEC bestemte seg for å reise privat straffesak mot Finansavisen og Trygve Hegnar for ærekrenkende ytringer. Stevning i saken innkom Oslo tingrett 20 april 2004 med krav om mortifikasjon, oppreisning og erstatning. Det ble avgitt rettidig tilsvarende med påstand om frifinnelse. Det ble avholdt lovbestemt saksforberedende møte den 30. juni 2004. Det ble

bl.a. foreslått at saken skulle forenes med en tilsvarende sak som IOEC hadde anlagt mot VG om samme forhold. Da IOEC motsatte seg forening ble forening nektet, jf. straffeprosessloven § 13 annet ledd, jf. Rt. 1996 s. 799.

Tid for hovedforhandling ble først fastsatt til 5. september 2005, men omgjort til 31. oktober s.å. Etter en ny omberømmelse som skjedde etter ønske fra de saksøkte og med motpartens samtykke, ble hovedforhandling avholdt i perioden 27. – 30. mars 2006. Begge parter møtte med prosessfullmektig. Trygve Hegnar avga partsforklaring og det ble avhørt tre vitner. Det ble foretatt dokumentasjon slik rettsboken viser.

Partenes anførsler

Saksøkeren, IOEC, har i det vesentlige anført at fem utsagn som er referert ovenfor, er i strid med straffeloven § 247. Hegnar har ikke ført bevis for at det er grunnlag for kritikk. Det kan derfor kreves mortifikasjon og oppreisning.

Partene er i hovedsak enige om faktum. Det er ikke grunnlag for å karakterisere saken som korrupsjon eller smøring, iallfall ikke i forhold til IOEC. Dette selskapet har ikke hatt kjennskap til konsulentfirmaet DTI og har ikke vært utsatt for forsøk på bestikkelse.

At prisavslaget ble gjort opp i form av utbetaling og ikke motregning skyldes at det var utstedt letter of credit (remburs) i forbindelse med salget. Det er derfor vanskelig å få endret kjøpesummen med virkning for de utstedte bankdokumenter.

Det må foretas en konkret tolkning av hvert enkelt utsagn og de må tolkes og leses ut fra konteksten. Der er IOEC blitt identifisert generelt. Statoil-saken er også nevnt som en del av bakgrunnen. Iran er regnet som korrupt og iranere er forutsatt å være korrupte.

Meninger på lederplass er intet fristed. Hegnar kan ikke fritt bygge på VGs fremstilling. Han har et selvstendig ansvar som også omfatter meninger om bevisverdien. Det foreligger intet referatprivilegium bortsett fra for offentlige dokumenter, siktelsor osv.

Hegnar har ikke tatt noe befriende forbehold. Tvert om har han forsterket inntrykket av korrupsjon som VG presenterte. Han har brukt to uttrykk, både smøring og korrupsjon.

Selv om det primære fokus har vært Umoes rolle, må det ha vært noen som har latt seg korrumpere. Det uheldige inntrykket er ikke blitt rettet opp i forhold til IOEC. Bare det å være trukket inn i en korrupsjonssak er egnet til å skade slik loven må forstås. Brevet fra DTI trekker IOEC inn i saken på en uheldig måte selv om IOEC ikke kjente til dette firmaet. En alminnelig avisleser vil oppfatte en korrupsjonsbeskyldning som det er to parter. I følge oppslagene er det IOEC som tar i mot. I VG er det bilde av IOECs kontor i London.

Tolkningen må baseres på hvorledes reportasjene og oppslagene må oppfattes hos den alminnelige avisleser, jf. Rt. 2003 s. 1190 og Høyesteretts dom av 14. desember 2005. Når det gjelder mistanker, må man legge vekt på hvilket inntrykk en avisleser sitter igjen med. Hensikten med tolkningen må være å finne innholdet i beskyldningen, ikke bare foreta en totalvurdering.

Som ledd i bedømmelsen må det tas stilling til om det er fremsatt en faktabeskyldning eller en verdivurdering. Det er en faktabeskyldning når den kan gjøres til gjenstand for sannhetsbevis. Når det gjelder verdivurderinger, må kravet til faktisk, bevismessig belegg for krenkende utsagn øke jo mer konkrete og presise beskyldningene er, jf. Rt. 2002 s. 764. Mistanke om faktiske forhold er faktabeskyldninger. I den foreliggende sak innholder alle utsagnene faktabeskyldninger.

Hovedregelen er at ikke beviste ærekrenkende faktapåstander ikke er beskyttet av yttringsfriheten og at det må foreligge spesielle grunner for å fravike denne hovedregelen, jf. Rt. 2003 s. 928. Det må være mer enn 50% sannsynlighet for at påstanden er sann.

Referat av andre aviser er ikke gode nok kilder. Hegnar fremsatte udokumenterte spekulasjoner. Han har ikke undersøkt noe. Kontradiksjon og undersøkelsesplikt inngår i vurderingen av om det foreligger særlige grunner, men har også forbindelseslinje til aktørmhetsspørsmålet.

Etter EMDs praksis er det en forutsetning for å være beskyttet av artikkel 10 at journalisten har opptrådt i god tro for å fremskaffe nøyaktig og pålitelig informasjon i overensstemmelse med journalistiske retningslinjer. Undersøkelsesplikten gjelder i forhold til bevisstemaets sannhet på gjerningstidspunktet. Det har betydning om det er tatt forbehold, men Hegnar har ikke fjernet inntrykk av korrupsjon.

Kravet til allmenn interesse er ikke nok til å fritta for ansvar.

For øvrig skal det legges vekt på grovheten og om beskyldningene rettes mot en offentlig person. Et selskap må tåle noe mer enn en privatperson. Hegnars utsagn er ikke videreformidling. Men i så fall gjelder samme som for egen fremsattelse av utsagnet.

Gjelder beskyldningen staffbare forhold, får uskyldpresumsjonen i artikkel 6 selvstendig betydning. Retten til å overdrive og provosere gjelder bare for meningsyttringer. Hegnar har handlet rettsstridig og er ikke beskyttet av EMK artikkel 10.

Dersom det må legges til grunn at det bare foreligger verdivurderinger, gjøres det subsidiært gjeldende at også da gjelder det krav til bevis for premissene for vurderingen. Hegnars uttalelser har ikke noe faktisk belegg. Riktignok tok det lang tid før IOEC fikk

opprettet en egen bankkonto, men det hadde sammenheng med at det tok lang tid å få registrert et iransk selskap i England.

Oppreisningskravet må ses i forhold til andre saker der næringsdrivende har vært utsatt for ærekrenkelsler. Det må likevel foretas en konkret vurdering der det legges vekt på hensynet til internasjonal handel og at internett har globalisert publiseringen. Videre må det legges vekt på at det er et stort løft å føre en sak fra Iran. Det kreves et oppreisningsbeløp på inntil kr. 5 mill.

Mortifikasjon er et inngrep i ytringsfriheten, men det stilles noe større krav til rettsstrid.

Kravet om erstatning for økonomisk tap er frafalt, men det har ikke betydning for kravet om saksomkostninger. Utgifter til oversettelse av EMDs dom av 31. januar 2006 må belastes staten.

Saksøkeren har nedlagt slik

p å s t a n d:

1. Trygve Hegnar og Hegnar Media AS dømmes i medhold av straffeloven § 253 til å tåle følgende beskyldninger i forhold til selskapet IOEC, Iran, erklært døde og maktesløse (mortifisert):

Offentliggjort i Verdens Gang 10.10.2003, Nettavisen 10.10.2003, Stavanger Aftenblad 10.10.2003, Dagbladet.no 22.10.2003 og på Offshore.no 22.10.2003:

- "For meg virker dette som reinspikka korrupsjon".

Offentliggjort i lederartikkel i Finansavisen 13.10.2003:

- "Hvis ikke det å gjøre et prisavslag (rabatt) om til betaling til enkeltpersoner er smøring, så vet ikke vi, selv om noen kanskje vil forsøke seg med å si at det er konsulenthonorarer.
- Umoc-ledelsen med NHO-president Jens Ulltveit-Moe i spissen, vil nå granske saken grundig etter VGs strålende avsløring, men det skal godt gjøres å komme unna at Umoc har bestukket og smurt høytstående iranere for å få sine penger."

Offentliggjort i lederartikkel i Finansavisen 18.10.2003:

- " Av dokumenter som VG avslørte, fremkom tydelig at en rabatt Umoe Schat Hardin ville gi sin iranske kunde IOEC fordi en leveranse av livbåer hadde feil, skulle deles opp i en rabattdel og et beløp som skulle gå til nøkkelpersoner i Iran

som hadde makt og myndighet til å trykke på de rette knapper slik at IOEC gjorde opp sin gjeld til Umoc Schat Harding. Det er smøring og korrupsjon.”

- "Det vi vet er at pengene fra Umoc Schat Harding gikk til en privatkonto i London, men det finnes null dokumentasjon på at alt gikk til selskapet IOEC i Iran."
- 2. Hegnar Media AS dømmes i medhold av skl. § 3-6 til å betale oppreisning til IOEC med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr. 5 000 000.
- 3. Trygve Hegnar dømmes i medhold av skl. § 3-6 til å betale oppreisning til IOEC med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr. 500 000.
- 4. Hegnar Media AS idømmes solidarisk ansvar for de beløp den andre saksøkte dømmes til å betale.
- 5. De saksøkte dømmes in solidum til å betale saksøktes saksomkostninger, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

De saksøkte, Hegnar Media AS og Trygve Hegnar har i det vesentlige anført:

Uttalelsene som kreves mortifisert må tolkes. De skal leses i den kontekst som de er fremsatt i. Retten skal legge til grunn at leseren har lest hele artikkelen og skal ikke innfortolke noe som ikke er sagt eller skrevet, men forholde seg til det som står og tolke det ut fra normal språkbruk. Det skal legges vekt på om det er tatt forbehold. Det skal legges vekt på Finansavisens samlede dekning.

Når det gjelder intervjuuttalelsen i VG, må det vektlegges at uttalelsen er fremsatt i en intervjusituasjon. Det står rett ut at Hegnar baserer seg på det som har stått i VG. Han tar også forbehold og angir at det er hans mening. Videre står det klart at det er Umoc som kritikken rettes mot. Ikke noe sted er IOEC nevnt. Hegnars uttalelse er følgelig en meningsytring der leseren blir fortalt premissene for uttalelsen og at det i tilfelle er Umoc som har bedrevet "reinspikka korrupsjon". Det er noe helt annet enn påstanden om at IOEC er korrupte.

Når det gjelder lederartikkelen 13. oktober 2003 om dyden som forsvant, er det som kreves mortifisert kun et utklipp av Hegnars lederartikkel. Artikkelen må leses i sammenheng og det må vektlegges at den er en kommentar og gir som lederartikler uttrykk for redaktørens mening. Artikkelen fokuserer på flere enkeltsaker som til sammen danner et bilde av et næringsliv som ikke er så dydig. Hegnar baserer seg utelukkende på VGs artikler i forhold til Umoc. Han fremsetter premisser og gir uttrykk for sin mening. Ikke noe sted uttaler

han seg negativt om IOEC. Meningsytringene rettes mot manglende dydighet i norsk næringsliv. Konkret uttaler han seg om NHO-president Ulltveit-Moe og Umoe.

Når det gjelder lederartikkelen av 18. oktober 2003 om kildekritikk, er det som kreves mortifisert også her bare et utklipp av artikkelen. Satt i riktig sammenheng må retten basere seg på at artikkelen fokuserer på kildekritikk. Bakgrunnen var at Ulltveit-Moe hadde kritisert Hegnar for å basere sine meninger på VGs artikler. Også her gir Hegnar premisser og fremsetter sin mening. Leseren blir presentert for Ulltveit-Moes forklaring og kritiserer hans kildebruk. Hegnar tar forbehold, som for eksempel "angivelig smøring", "hvis den fant sted" osv. Meningsinnholdet er at det ikke er sikkert hva som skjedde – saken skal granskes. Men det dokumentet som Ulltveit-Moe hadde fremskaffet mente Hegnar har liten verdi. Ulltveit-Moe bestrider ikke at det kan ha vært noe, men ventet likevel ikke til granskningsrapporten foreligger. Uttrykkene "smøring" og "korrupsjon" brukes som synonyme. Heller ikke i denne artikkelen har Hegnar kritisert IOEC.

Når det gjelder Finansavisens øvrige dekning, refererer avisen fylldig fra Umoes presskonferanse. Oppfølgingsartikler er kritiske til Ulltveit-Moe i andre sammenhenger. Det viser at fokus hele tiden er på Ulltveit Moe. Granskningsrapporten blir fylldig referert. Leserens samlede inntrykk må være at Umoe likevel ikke er noe å bebreide. Det betyr også at IOEC uansett ikke kan være krenket etter det som ble utviklingen i saken.

I forhold til IOEC kan en uttalelse om at selskapet muligens er gjenstand for korrupsjon, ikke utgjøre noen ærekrenkelse mot selskapet.

Ytringene er beskyttet av yttringsfriheten. Ved bedømmelsen må det legges vekt på at saken hadde sterk allmenn interesse. Ulltveit-Moe var NHO-president.

Hegnars uttalelser er meninger basert på premisser hentet fra VG. Premissene fremstår dermed som formidlet og Hegnar tar ikke stilling til om premissene er sanne. Hegnar har derfor ikke noe ansvar for holdbarheten. Hegnars egne uttalelser er bare en vurdering av faktiske forhold. Man kan bygge på det som en seriøs avis angir. VG har da også hatt en god del å vise til. Og det gir et faktisk grunnlag for uttalelsene. Dokumentene som VG viste til eksisterer og er dokumentert for retten. På denne bakgrunn er Hegnars vurdering godt forankret i premisser og faktum.

Det er hva saken gjelder som er det sentrale, ikke hvem som står som saksøkt. Utsagnene har ingen ærekrenkende effekt mot IOEC. De er rettet mot Ulltveit-Moe som var en offentlig person.

Når det gjelder graden av aktsomhet, er spørsmålet om media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for om påstanden var sann. Det er VGs faktiske grunnlag

som er det relevante. Men det er ikke nødvendig for retten å vurdere om VG kan føre et tradisjonelt sannhetsbevis for sine oppslag. I den foreliggende sak er det tilstrekkelig at retten tar stilling til om Hegnars utsagn er dekkende dersom det som står i VG er riktig. Uansett er det likevel tilstrekkelig dokumentasjon for at det var grunnlag for VGs artikler på ytringstidspunktet.

Konklusjonen må bli at Hegnars og Finansavisens ytringer er vernet av ytringsfriheten. Dermed er det ikke grunnlag for kravet om mortifikasjon.

Subsidiært gjøres det gjeldende at oppreisningskravet ikke bør tas til følge. Det foreligger ikke økonomisk tap og kravet er ikke fremsatt av en fysisk person. Det betviles at et selskap som beskyldes for å være gjenstand for korrupsjon kan bli ærekrenket. Oppreisningskravet må også bedømmes på bakgrunn av at VG allerede hadde gjort et oppslag om Umoe-saken. Det er ikke forsøkt å dokumentere at uttalelsene i den foreliggende sak er blitt spredd til Iran og skadet IOECs omdømme der.

I alle fall er nivået for oppreisningskrav betydelig lavere enn det som IOEC har krevd.

De saksøkte har nedlagt slik

p å s t a n d:

1. Trygve Hegnar og Hegnar Media AS frifinnes.
2. IOEC plikter å betale sakens omkostninger med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

Rettens bedømmelse

Kravet om mortifikasjon er hjemlet i straffeloven § 253 nr. 1. Bestemmelsen forutsetter en ærekrenkende beskyldning etter straffeloven § 246 eller § 247 som også er rettsstridig. I dette tilfellet er det straffeloven § 247 som er aktuell idet saksøkte, IOEC, er en juridisk person som ikke kan omfattes av det vern som § 246 gir. Det er følgelig bare vernet av omdømmet etter § 247 som blir tema i saken.

Partene er enige om at retten først må foreta en tolkning av de påklagde ytringene for å bedømme om de utgjør noen ærekrenkelse etter denne bestemmelsen. Tolkningen må ha som siktemål å klarlegge hvorledes ytringene måtte oppfattes av den alminnelige avisleser, jf. eksempelvis Rt. 2003 s. 1190. Ytringene må ses i sammenheng med hele reportasjen de er en del av.

Det første utsagnet som kreves mortifisert er Hegnars uttalelse til VG 10. oktober 2003:

"For meg virker dette som reinspikka korrupsjon".

Uttalelsen er fremkommet i forbindelse med et intervju og er basert på det han hadde lest i VG. Det fremgår uttrykkelig. Den må derfor leses i sammenheng med avisoppslagene i VG den 8. og 9. oktober s.å. Avisen refererte fra dokumenter i saken og oppga at det var lagt opp til betaling direkte til Hashemi som skulle være en mektig mann i det iranske oljemiljøet. Den gang skal han i følge VG vært direktør i IOEC. Konsulentfirmaet som Umoc benyttet, skulle ha foreslått en overføring til Hashemi på i alt USD 124 544 for at han skulle "instruere IOEC-toppene i London om å hjelpe til med å løse problemene". Kilder som VG kjente til, skal ha sagt at "honoraret i hovedsak skulle gå til å smøre iranske makthavere". VGs oppslag anga også at USD 15 000 var blitt betalt til konsulentfirmaet som en forhåndsbetaling som skal ha blitt videresendt til Iran. Men senere skal det ha blitt inngått en avtale mellom Umoe og to representanter fra Iran på IOECs kontor i London om at USD 175 000 skulle innbetales til en sperret konto disponert av det iranske selskapets kontor i London. VG mente at senere korrespondanse viste at det i virkeligheten var en returkommisjon og at pengene skulle disponeres i fellesskap av høytstående iranere.

Hegnar har uttalt seg i en intervjusituasjon og har ikke selv fremsatt faktapåstander. Han har imidlertid karakterisert den informasjon som han har blitt foreholdt gjennom VG på en forholdsvis krass måte om et alvorlig forhold. Når dette sammenholdes med den refererte omtale i VG av IOECs rolle i saken, finner retten at Hegnars uttalelse er egnet til å skade selskapets omdømme. Retten vil komme tilbake til om utsagnet er rettsstridig.

De neste utsagnene som er krevd mortifisert, fremkom i lederartikler i Finansavisen. Den 13. oktober 2003 skrev Hegnar under overskriften "dyden som forsvant" bl.a. han bl.a.:

"Hvis ikke det å gjøre et prisavslag (rabatt) om til betaling til enkeltpersoner er smøring, så vet ikke vi, selv om noen kanskje vil forsøke seg med å si at det er konsulenthonorarer. Umoe-ledelsen med NHO-president Jens Ulthveit-Moe i spissen, vil nå granske saken grundig etter VGs strålende avsløring, men det skal godt gjøres å komme unna at Umoc har bestukket og smurt høytstående iranere for å få sine penger."

Lederartikkelen omhandler ikke bare Umoe-saken, selv om den er den sentrale. Det er vist til at Umoc ville gi en rabatt på 10% for de angivelige skadene på livhåtene for å få utbetalt sluttoppgjøret. "Da det drøydde med oppgjøret, kom et likst hode på ideen med å la halvparten av den foreslåtte rabatten (prisreduksjonen) som det kjøpende selskap skulle ha, gå som smøring til en del personer høyt på strå i Iran, og dermed ville saken bli løst. En av disse iranere, hevdes det, sønnen til en tidligere president (Rafsanjani) som også skal ha vært mottager av penger i Statoil-saken." Deretter fremkom de påklagde utsagnene.

IOEC er ikke direkte nevnt i artikkelen, men det er vist til "VGs strålende avsløring" som trekker selskapet inn i saken på en belastende måte. Hegnars artikkel er skrevet bare noen få dager etter VGs omtale av saken. Retten finner derfor at også de påklagde utsagnene i lederartikkelen den 13. oktober 2003 er egnet til å skade IOECs omdømme.

De siste utsagnene som kreves mortifisert, fremkom i lederartikkelen i Finansavisen den 13. oktober 2003. Der skrev Hegnar bl.a.:

" Av dokumenter som VG avslørte, fremkom tydelig at en rabatt Umoe Schat Hardin ville gi sin iranske kunde IOEC fordi en leveranse av livbåter hadde feil, skulle deles opp i en rabattdel og et beløp som skulle gå til nøkkelpersoner i Iran som hadde makt og myndighet til å trykke på de rette knapper slik at IOEC gjorde opp sin gjeld til Umoe Schat Harding. Det er smøring og korrupsjon."

Lenger nede i samme artikkel ble det også uttalt:

"Det vi vet er at pengene fra Umoe Schat Harding gikk til en privatkonto i London, men det finnes null dokumentasjon på at alt gikk til selskapet IOEC i Iran."

Den umiddelbare foranledning til artikkelen var at Ulltveit-Moe hadde kritisert Hegnars kildekritikk. Ulltveit-Moe hadde fått en bekreftelse fra IOEC på at innbetalingen av USD 175 933 til kontoen i London hadde gått til selskapet. I omtalen av dette trekker Hegnar IOEC direkte inn i saken og påstanden om smøring og korrupsjon gjentas. Retten finner derfor at også disse utsagnene er egnet til å skade selskapets omdømme.

Det neste spørsmål er om de påklagde utsagnene er rettsstridig, dvs. om de er beskyttet av ytringsfriheten, jf. Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Det følger av EMDs og Høyesteretts avgjørelser at den konkrete avveining av nødvendigheten av inngrepet må baseres på dels mer sammenfallende og dels nokså forskjellige forhold. I Rt. 2003 s. 928 har Høyesterett i avsnitt 44 uttalt om dette:

".. Av disse finner jeg grunn til å fremheve graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, derunder om beskyldningen klassifiseres som "value judgment" eller "factua statement", om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann. Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verdilurderinger, videreformidling, offentlig person, og det forekommer sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjedne allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern."

Rettsoppfatningen ble tiltrådt i Høyesteretts dom av 14. desember 2005 i saken om Fædrelandsvennen.

Etter rettens syn hadde saken en betydelig allmenn interesse idet konsernsjefen i Umoe, Ulftveit-Moe, også var president i NHO og hadde uttalt seg tidligere i forbindelse med avsløringen av Statoils bruk av Hashemi som rådgiver. IOEC var dessuten et selskap som drev virksomhet av offentlig interesse og må anses som en offentlig person.

Det er ikke ført noe regulært sannhetsbevis, men etter rettens oppfatning forelå det sterke holdepunkter for at saken til dels dreide seg om korrupsjon eller smøring. Retten viser til den definisjon av korrupsjon som er gitt i straffeloven §§ 276a. Smøring kan etter rettens mening best sammenlignes med definisjonen av påvirkningshandel i straffeloven § 276 c. Korrupsjon vil normalt bli oppfattet som en mer kvalifisert handling enn smøring. Retten legger til grunn at det er slik Hognar har ment å uttrykke seg og at det er slik en alminnelig avisleser vil oppfatte forholdet.

VGs dekning av saken står sentralt ved rettsstridsbedømmelsen. Der er det vist til flere dokumenter som ble delvis referert i oppslagene den 8. og 9. oktober 2003. I en brev av 16. januar 1997 fra konsulentfirmaet DTI (Daily Trade Int.) til Umoes direktør, Jarle Roth, som VG refererer stykkevis, foreslås en løsning av konflikten om betalingen for livbåtene ved at den tilbudte rabatten på 10% betales kontant som kommisjon, USD 124 544. En delbetaling på USD 15 000 av kommisjonsbeløpet skulle skje via TDI til Harshemi i Iran før restkjøpesummen med fradrag av 5% rabatt ville bli utbetalt Umoe. Det er ubestridt at Umoe deretter sendte en faks til Harshemi der han bes om å påvirke IOECs folk i London. Neste dag ble Umoe orientert av TDI om det hadde fått kopi av faks fra Harshemi og ba om å få utbetalt beløpet på USD 15 000 som skulle videresendes til de rette personene i Iran. Det er ubestridt at beløpet ble sendt til TDI som har oppgitt at det videresendte beløpet til Iran, men det er ikke dokumentert i saken. De øvrige punkter i den foreslåtte avtalen skal ikke ha blitt oppfylt. I stedet inngikk Umoe en avtale med IOECs folk i London den 6. februar 1997. Også denne avtalen var kjent for VG og delvis omtalt i de nevnte oppslagene. Det fremforhandlede prisavslaget før forsinkelse og skader på båtene skulle etter avtalen betales ved bankgaranti i favør av IOEC. Selskapets representant i London, M. Salari, kunne kreve beløpet utbetalt. Det er på det rene at beløpet deretter ble innbetalt til en konto i Salaris navn.

Etter rettens oppfatning er det svært uvanlig å gjennomføre et prisavslag ved kontantutbetaling og ikke ved reduksjon i kjøpesummen. Men selskapets representanter har under hovedforhandlingen forklart at salgsoppgjøret var knyttet til Letter of Credit utstedt av bank på den avtalte kjøpesum og som derfor vanskelig kunne korrigeres i ettertid. Utbetalingen av prisavslaget til Salaris konto i London er forklart med at det tok lang tid før IOECs nyetablering i England ble registrert som eget selskap. I mellomtiden

måtte representanten opprette en konto i sitt eget navn. Salari har i retten opplyst at på grunn av problemer med registreringen av selskapet, ble denne kontoen benyttet i selskapssammenheng i over tre år, fra mars 1996 til begynnelsen av 2000. Det er imidlertid dokumentert at selskapet ble registrert 8. januar 1998. Det er derfor uforklart hvorfor kontoen likevel ble benyttet i selskapssammenheng i de to påfølgende år.

Retten er ikke overbevist om at begge beløp som Umoe utbetalte, USD 5 000 og 175 933 var smøring eller korrupsjon, men finner likevel at VG hadde sterke holdpunkter for sine oppslag som Hegnar beskrev som korrupsjon og smøring i intervjuet den 10. oktober 2003 og i lederartikkelen i Finansavisen den 13. s.m. Ulltveit-Moe hadde selv sagt til VG at saken "luktet vondt". Retten er noe mer kritisk til at Hegnar fastholdt sin beskrivelse i lederartikkelen i Finansavisen den 18. s.m. under henvisning til avtalen som TDI hadde foreslått. Det var kjent at denne bare var forsøkt gjennomført og at den ble erstattet av avtalen av 6. februar 1997 som Ulltveit-Moe forsøkte å legitimere ved bekreftelse fra IOEC om at prisavslaget var innvunnet av selskapet og ikke privatpersoner.

Partene har under forhandlingene i retten fokusert mye på om Hegnars utsagn var verddivurderinger eller faktapåstander og om det bare var videreformidling. IOEC har gjort gjeldende at alle de påklagde utsagnene er faktapåstander. Hegnar har gjort gjeldende at utsagnene er videreformidling og bare inneholder verddivurderinger. Partene synes å være enige om at det ikke er noen faktapåstand hvis det ikke kan føres sannhetsbevis.

Etter rettens oppfatning er utsagnet som Hegnar ga til VG i intervjuet den 10. oktober 2003 en oppsummerende karakteristikk av de opplysninger som var fremkommet i VGs tidligere artikler om saken. Det fremgår klart av sammenhengen. Etter rettens syn har uttalelsen preg av verddivurdering selv om uttrykket "reinspikka korrupsjon" isolert sett kan være en faktapåstand. Hegnar har dessuten tatt et visst forbehold med ordene: "For meg virker det som...." Ulltveit-Moe hadde dessuten selv uttalt at saken "luktet vondt".

Lederartikkelen i Finansavisen 13. oktober 2003 har samme preg. Hegnar startet artikkelen med betraktninger om ulovligheter i næringslivet - fra ulovlig pris- og konkurransesamarbeid til smøring. I forhold til Umoe-saken foretok Hegnar først og fremst en vurdering av VGs avsløring. Han fastholdt at opplysningene ga grunnlag for å si at Umoe har bestukket og smurt høytstående iranere. Hans bedømmelse virker noe mer uforbeholden enn uttalelsene i intervjuet i VG, men han vurderte fortsatt de samme opplysningene. Etter rettens mening fremkom det ikke noen nye faktapåstander.

Det samme gjelder for lederartikkelen i Finansavisen 18. oktober 2003. Også denne artikkelen har preg av vurderinger og bedømmelse av de faktiske forhold som VG hadde avslørt. Det ble ikke fremsatt noen nye påstander om faktiske forhold. Uttalelsen om at "...det finnes null dokumentasjon på at alt gikk til selskapet IOEC i Iran" selv om Ulltveit-

Moe hadde fremlagt en bekreftelse fra selskapet, er etter rettens oppfatning bare en vurdering av verdien av bekreftelsen.

Etter en samlet vurdering finner retten at de påklagde utsagn ikke er rettsstridige i forhold til straffeloven § 247. De er dermed vernet etter grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. IOEC har dermed ikke grunnlag for å kreve mortifikasjon eller oppreisning.

IOEC har tapt saken fullstendig. Hegnar Media AS og Trygve Hegnar har krevd erstattet sine saksomkostninger. Saksomkostningskravet reguleres av straffeprosessloven § 404 første ledd som henviser til tvistemålsloven kap. 13. Retten tar dermed omkostningkravet til følge i medhold av hovedregelen i tvistemålsloven § 172 første ledd. Det er ikke grunnlag for å anvende unntaksregelen i andre ledd. Hegnars prosessfullmektig har innlevert omkostningsoppgave på kr. 279 872 hvorav kr. 278 000 er salær til prosessfullmektigen. Det er ikke fremkommet innvendinger fra motparten til omkostningenes størrelse. Da det ikke er oppgitt at oppgaven omfatter merverdiavgift blir det ikke spørsmål om fradrag for merverdiavgift ved fastsettelsen av nettoomkostningene. Retten legger oppgaven til grunn.

IOECs prosessfullmektig har under forhandlingene fremlagt en nylig avsagt dom av den Europiske menneskerettighetsdomstol i sak Stangu mot Romania som bare foreligger på fransk. Prosessfullmektigen har fått dommen delvis oversatt og krevd omkostningene til dette dekket av retten med kr. 8 125. Da dommen ikke er uten betydning, finner retten under noe tvil grunn til å dekke utgiftene i medhold av straffeprosessloven § 418.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

1. Trygve Hegnar og Hegnar Media AS frifinnes.
2. IOEC plikter å betale kr. 279 872 – tohundreogsyttiniåttehundreogsyttito - i saksomkostninger til Hegnar Media AS og Trygve Hegnar med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen til betaling skjer.

Retten hevet

Torjus Gard

Rolf Solhaug

Elin Erdal Ljåstad

Dommen kan påankes til lagmannsretten.

Gjelder anken spørsmål om straff og/eller mortifikasjon, er ankefristen 2 –to- uker. Ankeerklæringen må inngis til tingretten. Den ankende part kan også henvende seg til rettens kontor og få ankeerklæringen nedtegnet og undertegnet der. Dersom saksøker anker, må han anta en advokat til å føre saken for ankeinstansen. Det samme gjelder også saksøkte, dersom saken gjelder ærekrenkelse. Dersom saken ikke gjelder ærekrenkelse, og saksøkte (domfelte) anker, overtar påtalemyndigheten forfølgningen og sørger for at ankeerklæringen blir forkynt for saksøkeren. Dersom saksøker anker, må ankeerklæringen forkynnes for saksøkte innen ankefristens utløp, jf. straffeprosessloven § 421 annet ledd, annet punktum.

Gjelder anken borgerlige krav, gjelder tvistemålslovens regler. Anken må i slike tilfeller erklæres direkte for tingretten innen 1 – en - måned fra dommen er forkynt. Samtidig med ankeerklæringen må den ankende part innbetale ankegebyr, som er 24 ganger rettsgebyret. Dersom hovedforhandlingen har vart mer enn en dag, påløper ytterligere gebyr. Dersom anken gjelder en formuesverdi under 50 000 kroner, kan den ikke fremmes uten samtykke fra lagmannsretten. Søknad om samtykke må i slike tilfeller innsendes samtidig med ankeerklæringen.